

raïns de la Ciutat, foren ja tots venguts al *pas*, e estrenyeren en guisa los de peu que y eren entrats, que si no entrassen los cavals armats, tots eren morts» (p. 133.18, 133.24, 133.28).

Però etimològicament *pas* no era més que allò que fa algú cada cop que avança una cama, caminant; si bé això també es pren de seguida per la distància que hi cobreix: «aquest mateix privilegi és dat a la sgleya --- defora per spay de 30 *passos*, e si la sgleya és sèu bisbal, ha de gràcia que aquell qui s'i és recullit puxa exir fora per 40 *passos*», Eiximenis (1.^r del *Crestià*, § 223); «lo Rey --- com lo sol fon exit, féu regonèixer entorn --- e féu mudar lo camp envers los moros, quasi mija legua de allí hon ells staven, e atendà's en un gran pla --- los moros, que saberen que los crestians eren exits fora de la ciutat, stigueren molt admirats quina era stada la causa, car poc temps era passat que no tenien atreviment de exir sol un *pas*, de fora la ciutat, e que ara los venien a cercar», JoMartorell (Ag., § 23, 1, 68).

En el sentit de distància ja era usual també des del llatí arcaic (Enni, Cèsar, Ciceró), i com a terme del llenguatge militar,¹ que solia dar-li el valor de 'doble pas', usat per comptar distàncies. Altrament la llengua nostra moderna, ha tendit a diferenciar, reservant per a aquesta acc. la forma *passa*: «per saber la distància que hem fet, comteu les *passes*» (la tècnica del S. xx ha posat a disposició dels excursionistes, agrimensors, enginyers i geògrafs, l'aparell *comptapasses*, que els ho compta automàticament). D'on la coneguda fraseologia: «ens hi trobem a cada *passa*», «boira tan espessa que a quatre *passes* no es veu res», «fer una cosa a *passes comptades*», «a cada *passa* m'ho anava dient», «però si això són *passes comptades*!» ('no falla'). *Trentapasses* és una esglesiola, a la partió d'aiguavessos, entre el Vallès i la Tordera, parroquieta molt petita, sense altre avantatge que aquelles 30 *passes* de privilegi que ens ha documentat supra Eiximenis (¿s'hi refugiarrien molts bandolers, trobant-se en paratge agrest i bosquetà?)

Ja tenim documentat aquest mot en el S. xv, en un passatge del *Tirant* (que potser és de l'epíleg llegat per JoMartorell, i no pas del seu flac imitador, cf. *LleuresC*, 373, 366): «per amor del rey Scariano, e més per la celebració de les bodes de Tirant --- l'emperador, avisat de la sua venguda li feya aparellar molt grandíssima festa, e féu rompre vint *passes* del mur de la ciutat perquè pogués lo virtuós príncep entrar ab lo carro triumphal» (Ag., § 452, iv, 346); i ja en StViventF: «aquell qui estaria pus prop del foc, se escalfaria més que aquell qui estarie 30 *passes* lluny» (*Serm.* II, 6.10). I segueix amb aquest valor en els escr. Renaix. El noi esporuguit, vacilla en les tenebres, però veient que «ja no em separaven del carrer més que algunes *passes* ---» arrenca a córrer..., Ruyra (*La Parada*, O. C., 312); una *passa*, segons el compte valencià és precisament 1m51 (J. G. M., 1935); 1m48 tenia el *passus* romà (Vetter, supra). Sens dubte *passa* és també 'pas gran, camallada', veg. s. v. *empipar* la cita de Feliu i Codina (*La Dida*, p. 253); «y a córrre' es llança

a *passes* de gegant», Verdaguier; «de sobte es llevaren, en l'interior de la masia i del castell, ofegant el trepig de *passes* precipitades, espantables remors que més semblaven bruels de quimera que no pas ahucs de gos, ni exclamacions de criatura humana», Coromines (*Silèni*, VIII, 112, O. C., 46a).

DERIV.: *Passejar* [1122]: però en aquest text arcaic, on és tr., sembla tenir el sentit de 'delimitar (una peça de terra) recorrent-ne les afrontacions o terminals pas per pas' (cf. b. ll. cat. *piduare*, *DECH* IV, 531a52-59): «donatores sumus in esponsalicio a te --- pecia de orto, quo modo est *pasejato*, et est hec omnia --- in termine castri Olerdule», MiretS (*TemplH*, 30-1).²

En sentits com els moderns, se cita en un document de 1405, i sovint en el *Tirant*, en aquest usat com a intr., però en el sentit de 'marxar (soldats, a passos forts)' (part de Galba, § 300); i en JoMartorell com a *passejar-se* en el sentit modern de 'caminar per recreació': «lo virtuós Cèsar --- *passejant-se* ab lo rey Scariano --- per la vora d'un riu --- pres lo *passejant* tan gran mal de costat que ---» (en el capítol comentat supra, Ag. IV, 346.2f.); «O senyora --- no són passats tres dies que *passejant-nos* lo senyor rey vostre pare e yo per lo jardí --- venguem a parlar de la senyoria vostra, dient-me --- com vos vol dotar ---» (Ag., § 86, I, 295).

D'aquesta forma s'ha seguit construint: «*passejar-se*: facere spatia; los *passejadors del hort*: xistum, ambulacrum», OPou (*ThPu.*, 74).³ Avui se sol usar, concurrentment amb la construcció intr. *passejar*, aquesta més estesa que en castellà (*pasearse*), però totes dues són correctes i genuïnes en la nostra llengua; marcant-se en català la distinció sinonímica, que *passejar-se* marca complaença i delectació, mentre que si només es vol dir 'passejar per fer exercici, distreure's etc.' es prefereix l'intr., distinció que tot just apunta en Onofre Pou, on ja es troba també l'altra: «POSTURES Y MOVIMENTS: caminar: ambulo; *passejar*: facere spatia; donar unes quantes *passades*: facere aliquot spatia», «barca per *passejar* o pexcar: cymba» (*ThPu.*, 297, 68); «--- covendrà d'entrar --- *passejant-me* ---», *Decam.* v, § 5, 312.23 (trad. «alquanto spaziandomi»).

D'on, l'ús figurat de *passejar-se* algú, refl., amb compl. directe: 'rifar-se'l, burlar-se'n sorneguerament' (*LleuresC*, 78). Altrament *passejar-se* figura també en escr. Renaix. del Princ., que no sempre s'ajusten ben bé a l'expressat matís, però que en tot cas no són suspects de castellanitzar: «Aixecant-se inquiet, y *passejant-se* eixida amunt y eixida avall», en el manresà Argullol (*La Guerra*, 20); «dit això, girà espatlles, y ajuntant-se ab En Pere Carroç, comensà altre cop a *passejar-se* sala amunt y sala avall», P. Briz (*Lo Coronel d'Anjou*, 30). *Passejadors* (uns *paseyadós*) pall. 'elàstics amb què subjecten la criatura que aprèn a caminar, perquè s'hi assagi sense poder caure' (Tor de V. Ferrera, 1932): els fermaven al sostre, com he vist a l'Empordà (Roses, 1914).

Altrament *passejar* és també transitiu en el sentit de 'dur a passejar (algú o alg. cosa)': *passejar una cria*